

HRVATSKO BIBLIOTEKARSKO DRUŠTVO

Tatjana Aparac-Gazivoda

SVEUČILIŠNI BIBLIOTEČNI SUSTAVI U TEORIJI I PRAKSI

Poseban otisak iz "Vjesnika bibliotekara Hrvatske", god. 33/1990.

OCR obrada 1998.

UDK 027.7 : 061.68

Tatjana Aparac-Gazivoda

**SVEUČILIŠNI BIBLIOTEČNI SUSTAVI U TEORIJI I PRAKSI
UNIVERSITY LIBRARY SYSTEMS IN THEORY AND PRACTICE**

SAŽETAK

U izlaganju su predstavljena različita gledišta na razvoj visokoškolskih biblioteka i njihovih odnosa s matičnim institucijama napose pod utjecajem promjena u znanosti, akademskom obrazovanju i suvremenoj telekomunikacijskoj tehnici. Ukazuje se na problem planiranja razvoja sveučilišta i njegove bibliotečne infrastrukture pod utjecajem promjena u okruženju te na nužnost integracije bibliotečnih i ostalih informacijskih usluga s akademskim programima i prioritetima. Autorica smatra da djelotvornost novih pristupa znanstvenim obavijestima i dokumentima ovisi ponajviše o kooperacijskim naporima sveučilišne zajednice u identificiranju potreba korisnika i optimalnog načina da se te potrebe zadovolje na ekonomičan način, pri čemu je napose važna uloga bibliotečne zajednice i njena spremnost da promptno reagira na promjene u društvu.

SUMMARY

Different views on the development of university libraries and their relationship with their own universities are presented. In particular the paper deals with the relational problems between universities and their libraries in regard to changes in the science and technology, university education and telecommunications. Also, the problem of how to plan the development of the university and its library and information infrastructure is pointed out. The author suggests that the effectiveness of a new approach to the scientific documents depends mainly on the cooperative efforts of the university community and the ability to satisfy user needs on the economically and rationally proved grounds. Related to this goal the role of the university library in the university environment and the readiness of the library community to react promptly at constant changes in the society are vitally important.

Bez obzira na cilj razmatranja položaja sveučilišnih biblioteka, nije moguće zaobići povijesne okolnosti, odnosno društveno-kulturno okruženje u kojemu se i za koje se organizira bibliotečna djelatnost na sveučilištima.

Od pojave prvih biblioteka na evropskim sveučilištima, nastalih iz potrebe za novom organizacijom znanstveno-nastavnog rada i organiziranih pod utjecajem arapske i srednjovjekovne kulture, sve do današnjih dana različiti se tipovi visokoškolskih biblioteka razvijaju uvijek u tijesnoj vezi s organizacijom nastave i znanstvenoga rada. Svaka veća promjena znanstvenih ideala zahtijevala je, posljedično, preinaku u organizaciji bibliotečnih službi i usluga. Pa ipak, usprkos različitim varijantama, u razvoju se sveučilišnoga bibliotekarstva uočavaju i konstante - one označnice koje su utjecale na institucionalnu koherentnost i stvarale 'mitove' o biblioteci kao 'srcu sveučilišta'. Jedan od ciljeva ovoga izlaganja upravo je nastojanje da se objasni suština nekih od 'mitova' u vezi mjesta i uloge sveučilišnih biblioteka odnosno sveučilišnih bibliotečnih sustava.

Snaga sveučilišnih biblioteka (i bibliotekarstva uopće) nesumnjivo proizlazi iz njihovih dviju temeljnih funkcija: funkcije prikupljanja i funkcije čuvanja materijalnih nosilaca na kojima je bilježeno znanje i iskustvo čovječanstva.

Ove su funkcije toliko bitne da na njihovu učinkovitom ostvarivanju počiva značajan dio razvoja znanosti i civilizacijskih tekovina uopće. Neospornim nam se čini stajalište onih autora koji smatraju da se prijenosom ljudskog znanja i iskustva bitno usmjeravaju oni razvojni tokovi društva koji imaju za posljedicu svijest o slobodnom protoku misli i ideja. U tom smislu sveučilište je jedno od nezaobilaznih izvorišta znanja, a sveučilišne biblioteke, u kojima se prikuplja mnoštvo dokumenata izraslih u procesima umnog djelovanja i doživljavanja svijeta što nas okružuje, u značajnoj mjeri doprinose ne samo razvoju ljudske civilizacije, već i njezinu postojanju.

Međutim, pojavom novih odnosa ili subkultura (u koje se, primjerice, može uvrstiti tzv. tehnološka revolucija) tradicionalni obrasci akademskog statusa bitno su poremećeni. U takvoj situaciji nedovoljna adaptibilnost sveučilišnih biblioteka i bibliotekarstva uopće na promjene u kulturnom okruženju, dakle, poremećaj na razini društvene organizacije institucija, odnosno na razini običaja i etike s jedne i pojačanih zahtjeva za suvremenijim oblicima organizacije nastave i znanstvenoga rada s druge strane izazivaju konflikte između intelektualne dimenzije znanja i naglog razvoja tehnike, koja se počela nametati kao cilj umjesto da bude sredstvo za ostvarivanje tradicionalnih i novih funkcija. Tradicionalna uloga biblioteke na sveučilištu - čuvanje i prijenos kulturnoga nasljeđa - već početkom 20. stoljeća postaje upitna i nedostatna prema potrebama znanstvene zajednice i obrazovne funkcije akademskih institucija. Uočavajući nespremnost biblioteka da se prilagode novonastalim promjenama u okruženju, neki su znanstvenici i rijetki teoretičari bibliotekarstva predlagali da se tradicionalnim funkcijama dodaju nove funkcije, i to, prije svega one, koje će biblioteke na sveučilištima promovirati kao nezaobilazne čimbenike u znanstveno-nastavnim procesima.

Razdoblje prvih desetljeća dvadesetog stoljeća u Americi, a nešto kasnije i u Evropi, obilježeno je nastojanjima da se vrijednost pojedinog sveučilišta, između ostaloga, prosuđuje i kvalitetom biblioteke. U praksi je, međutim, posljedica takva pristupa bila da se tokom niza godina vrijednost biblioteke nije nastojala prosuđivati na osnovi pokazatelja o kvaliteti njenih fondova, službi i usluga, već na osnovi pokazatelja o veličini zbirke, što je, posebno na američkim i starim evropskim sveučilištima utjecalo na pojačanu konkurenciju i težnju za nabavljanjem što je moguće većeg broja različitih naslova. Zbog takva su pristupa često zanemarivane stvarne potrebe i učestalost korištenja kao indikatori kakvoće. činjenica je, također, da i stanovit postotak znanstvene literature u trenutku njezina nastajanja možemo, u odnosu prema interesu šireg korisničkog okruženja, svrstati u skupinu literature marginalnog tipa, dakle, da je u trenutku pojave efemeran za širu znanstvenu zajednicu. Međutim, takva literatura vremenom može dobiti nove kulturne i povijesne konotacije i biti vrlo tražena. Ovaj je moment često bio uporište za nositelje izgradnje fondova u velikim sveučilišnim bibliotekama, koje su, poput nacionalnih biblioteka, uzimale zadaću arhiviranja znanstvene literature za buduće korisničke grupe, a podrška je prvenstveno dolazila iz redova znanstvenika. Naime, prema Billu Wardu, idealna bibliotečna usluga, gledano iz ugla znanstvenika, može se opisati na ovaj način: "Scholars want what they want when they want it whether or not they know what it is they want" /B. Ward prema Battin, 1984, str. 171/.

U prošlosti su, dakle, sveučilišne biblioteke taj problem rješavale izgradnjom vlastitih fondova i njihovom kataložno-bibliografskom obradom. Organizacija sveučilišnih biblioteka u tom je kontekstu podrazumijevala utvrđene interne načine poslovanja i upravljanja unutar pojedinih organizacijskih jedinica često međusobno izoliranih, napose na evropskim sveučilištima.

Takvoj situaciji pogodovao je i relativno spori razvoj znanosti i visokoškolskog obrazovanja, ali i vrlo sporo konstituiranje bibliotekarstva kao profesije i kao akademske discipline. Posebno sveučilišne biblioteke nisu bile dovoljno zainteresirane za dostignuća na planu teorije bibliotekarstva i prakse onih biblioteka, naročito narodnih i specijalnih, koje su izrazito pratile potrebe svojih zajednica korisnika. Razloge tomu možemo tražiti u svrsi i ciljevima samih sveučilišta te svrsi bibliotečne djelatnosti na sveučilištima. Prisjetimo se ciljeva bibliotekarstva u prošlosti. Za Sheru je bibliotekarstvo od pojave institucije biblioteke bilo okrenuto eliti, onom malom broju ljudi koji se bavio odnosno koji se mogao baviti znanstvenim problemima. U akademskom okruženju elitizam je jedna od konstanti sve do početka 19. stoljeća. Razvojem ljudskoga društva korisnička se populacija povećava, ali postaje heterogenija. U 17. i 18. stoljeću krajnji cilj bibliotekarstva, prema mišljenju Niteckog, bio je u omogućivanju čitanja. U tu svrhu građa se prikupljala, organizirala i pohranjivala u bibliotekama da bi, na zahtjev, bila raspoloživa. Javnost je na biblioteku gledala kao na ukras, a u kontekstu sveučilišnog bibliotekarstva navedeni se pristup ogleda u prikupljanju vrijednih djela. U 18. i 19. stoljeću krajnji cilj bibliotekarstvo nalazi u edukaciji, a dominantno je načelo korisnosti. Ovo se načelo u organizaciji bibliotečnih službi i usluga ispoljavalo u nastojanju za boljom unutrašnjom organizacijom odnosno kao nastojanje za primjenom određenih stručnih pravila, napose u domeni javnog i specijalnog bibliotekarstva te u organizaciji nacionalnih biblioteka. U javnosti takva su nastojanja rezultirala slikom biblioteke kao korisne institucije, a na području sveučilišnog bibliotekarstva ta se 'korisnost' iskazuje posebno u nabavljanju knjiga i organizaciji studentskih zbirki i studentskih knjižnica na koledžima, pri seminarima ili kao zasebnih organizacijskih cjelina (tzv. undergraduate libraries). U 19. i 20. stoljeću pojavljuje se novi cilj - posredovanje zabilježenog znanja, a na osnovi njega oblikuje se načelo dostupnosti. Dakle, uz utilitarnu, bibliotekarstvo obilježava i posrednička uloga, a biblioteka se u javnosti doživljava kao sredstvo kojim je omogućen pristup željenim publikacijama i informacijama /usp. Nitecki, 1964, str. 187-189/.

U vrijeme nastajanja prvih modernih evropskih sveučilišta, dakle, knjižnice su se osnivale da bi se mogla

prikupljati i čuvati grada potrebna nastavnicima i nadarenim studentima. Znanstvena zajednica nije pokazivala poseban interes za razvoj biblioteka, ona ih je, da parafraziramo Niteckog, u osnovi samo tolerirala, da bi ih zatim počela prihvaćati kao, uvjetno recimo, nešto bez čega se ne može. Tek s demokratizacijom obrazovnih akademskih sustava i s naglim razvojem znanosti zamjetno je aktivnije sudjelovanje znanstvene zajednice u djelovanju biblioteka i srodnih institucija.

Govoreći o sveučilišnim bibliotekama, često smo, napose u okruženju u kojemu živimo, skloni tome da prihvatimo kao točne prve dvije tvrdnje, a da treću primimo s rezignacijom. Radi se, naravno, o odnosu društva, posebno članova znanstvene zajednice prema visokoškolskim bibliotekama i, posljedično, njihovu mjestu u hijerarhiji društveno korisnih institucija. Osnovnu značajku višestoljetnog razvitka evropskih sveučilišta valja nam tražiti u kompleksnosti sveučilišnih sustava koju je slijedila i organizacija biblioteka na pojedinim fakultetima, odsjecima, zavodima i sličnim znanstveno-nastavnim jedinicama. Pa ipak, koliko god su se navedene jedinice na sveučilištima razvijale i djelovale samostalno, snaga sveučilišta ležala je upravo u njegovoj jedinstvenosti. Ta se karakteristika, međutim, ne može bezrezervno pripisati i organizaciji bibliotečnih jedinica. Slijedeći organizacijsku strukturu sveučilišta, biblioteke su uglavnom ostajale izolirane, često i bez izravnih veza sa središnjom sveučilišnom bibliotekom, i na marginama interesa, osim glede pitanja izgradnje pojedinačnih zbirki.

Prva izrazitija nastojanja da se bibliotečna djelatnost na razini jednoga sveučilišta objedini ili koordinira padaju u razdoblje ranih dvadesetih godina u Americi i Engleskoj, a centralizacija na sovjetskim sveučilištima slijedi nakon revolucije. U svom poznatom djelu "The university library" Wilson i Tauber prepoznaju tri tipa centralizacije: administrativnu koja podrazumijeva kontrolu glavnog administrativnog tijela nad nizom bibliotečnih jedinica: fizičku koja podrazumijeva lokaciju u jednoj zgradi ili ograničenom broju lokacija i djelatnu koja podrazumijeva da neke aktivnosti od interesa za sve članice sveučilišnog sustava obavlja grupa stručnjaka na jednome mjestu, dok su same bibliotečne jedinice dislocirane.

Postoji, naravno, i kombinacija ovih tipova ovisno o lokalnim okolnostima. Između 40-ih i 70-ih godina ovoga stoljeća o dihotomiji između jedinstvenog, centraliziranog bibliotečnog sustava na sveučilištu i decentraliziranih modela, pisali su i bibliotekari i znanstveno-nastavno osoblje. Stanovit broj bibliotečnih stručnjaka, posebno na velikim sveučilištima, zalagao se za administrativnu centralizaciju, zagovarajući ideju o opravdanosti dislociranja zbirki u skladu s potrebama znanstveno-nastavnog rada, dok su se drugi zalagali za modele u kojima bi se najbolje ostvario cilj biblioteke na sveučilištu - organizacija centralne, opsežne zbirke knjiga, časopisa i ostale građe, dostupnih korisnicima na duži posudbeni rok. Za razliku od bibliotekara, akademsko je osoblje uglavnom privrženo ideji da se uz središnju biblioteku na sveučilištu organiziraju i odjelne biblioteke u kojima bi se i studenti mogli sustavno upoznavati s literaturom iz disciplina koje studiraju, a sami znanstvenici brže i jednostavnije dolaziti do građe koja im je potrebna.

Ipak, decentralizaciju su u to vrijeme ometali ovi čimbenici: otežana komunikacija, privrženost standardima za osoblje, neujednačenost izgradnje fondova, ovisnost o zasebnom financiranju, dupliranje fondova ili dijela fondova, vrijeme otvorenosti i različiti propisi o korištenju i posudbi /usp. Dunlop, str. 395/. U Americi su, primjerice, u razdoblju od 1941. do 1950. godine iskušane tri različite organizacijske sheme, i to na Columbiji, Harvardu i u Illinoisu. Ranih pedesetih godina općeprihvaćen bio je samo plan unutrašnje organizacije velikih akademskih biblioteka: rašljasta shema (bifurcated). Ta je shema podrazumijevala funkcionalnu organizaciju u kojoj se sve bibliotečne aktivnosti razvrstavaju ili kao usluge za korisnike ili kao tehničke usluge koje ih podržavaju. Šezdesetih godina u Velikoj se Britaniji počinje ostvarivati ideja o potpunoj centralizaciji na primjeru mladih sveučilišta, a njemačka sveučilišta sve više uviđaju potrebu za prestrukturiranjem bibliotečne djelatnosti, koja je bila označena kao izrazito decentralizirana i nekoordinirana. *

* O tome smo potanko pisali u članku "Osvrti na sveučilišne bibliotečne sustave. II dio", Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 1988. Međutim, na ovome mjestu valja dodati da razvoj naših visokoškolskih biblioteka u to vrijeme nije pratio zbivanja u sveučilišnom bibliotekarstvu u Evropi i Americi. Poznato je, naime, da su osnutak niza novih sveučilišta od šezdesetih godina pa nadalje (npr. u Velikoj Britaniji, Njemačkoj, Skandinaviji) pratile temeljite pripreme i organizacija središnjih biblioteka, tako da je na dan svečanog otvorenja sveučilišta njegova biblioteka spremno dočekala prve korisnike te da su namjenska sredstva za početni fond bila osigurana na nacionalnoj razini. U nas je, dakako, situacija bila drukčija: mi smo, prema riječima S. Jelušića, ponudili model obrazovanja stručnjaka bez stručne literature, model znanstvenoga rada bez uvida u svjetsku znanstvenu produkciju. Mlada sveučilišta u Hrvatskoj osnivana su bez sveučilišnih biblioteka, s nizom nepovezanih fakultetskih i institutskih biblioteka, među kojima su čak i suvremeno organizirane biblioteke osuđene na izolaciju uslijed nedostatne koordinacije, posebno središnje bibliotečne jedinice u Republici. Slična je situacija i u drugim republikama, s tek ponekim izuzetkom.

Od sredine sedamdesetih godina sveučilišni bibliotekari postaju svjesni utjecaja što ga na život akademskih zajednica ima primjena informacijskih tehnika. Tradicionalne veze između znanstvenika i bibliotekara bitno su narušene; pokušaji bibliotekara da usklade organizaciju bibliotečnih službi i usluga polazeći od elektroničkog

okruženja često su nailazili na oponiranje, neshvaćanje ili potpuno ignoriranje znanstvenika i financijera. Ovakav odnos znanstvenika moguće je sagledavati na ravni prekida s ustaljenim navikama i stečenim pozicijama koje nisu ugrožene zbog neodgovarajućih sustava provjere kakvoće znanstvenog i nastavnog rada (nasuprot tome, u nekim zemljama postoje sustavi provjere, kao npr. u Americi tzv. tenure - stalni nereizborni položaj nakon provjere ili habilitacije), ali i utjecajem tehnike na način komuniciranja među znanstvenicima i između nastavnika i studenata. Većina se teoretičara ipak slaže da su tri razvojna pravca nesumnjivo utjecala na globalne učinke automatizacije bibliotečnog poslovanja na sveučilištu, uslijed čega su se počele mijenjati i navike i zahtjevi korisnika. Ponajprije, značajnu ulogu odigrali su porast, razvoj i standardizacija bibliografskih metoda i tehnika. Promjene na području pretraživanja informacija suočile su i bibliotekare i korisnike s mogućnostima izravnog (online) pretraživanja, a uvođenje OPAC-a (izravnog pristupa korisnika katalogima) i ubrzani razvoj telekomunikacija općenito su doveli do brže i kvalitetnije opskrbe i informacijama i dokumentima.

Uslijed navedenih zbivanja, sveučilišta su danas suočena s dvostrukim izazovima: a) moraju osigurati nove pristupne sustave zabilježene znanju u raznolikim novim medijima i b) moraju istovremeno nastavljati sa čuvanjem i učinkovitom organizacijom tiskane građe. Valja pritom naglasiti da se ukupna znanstveno-nastavna aktivnost temelji uglavnom na onim metodama i tehnikama koje su se, u nastojanjima da osiguraju pristup raznolikoj građi, razvijale unutar bibliotečne profesije. U razdoblju od pedesetih godina na ovamo značajan je doprinos stručnjaka srodnih i pomoćnih disciplina, posebno lingvisti, stručnjaka za elektroničku obradu podataka, stručnjaka koji su se bavili pitanjima sustava i mreža i sl. /usp. Battin, str. 172/.

U kontekstu promjena kojima smo svjedoci posljednjih dvadesetak godina pitanje razvoja sveučilišta ne može se odvojiti od pitanja njegova odnosa spram bibliotečne djelatnosti. Organiziranost bibliotečne infrastrukture, kakvoća službi i usluga koje se nude znanstvenoj i studentskoj korisničkoj populaciji u prvome redu, a organiziraju na temelju vlastitih fondova i pristupa fondovima drugih biblioteka, jedan su od temeljnih preduvjeta za razvoj suvremenog sveučilišta. Stoga i jest neosporno da se svaka promjena u strukturi sveučilišta samog, promjena dakle, u domeni organizacije znanstvenoga rada, komuniciranja među znanstvenicima i sl. te promjene u organizaciji nastave odražavaju na strukturu sveučilišnih bibliotečnih sustava. Iz faze 'proizvodnih organizacija' sveučilišne su biblioteke prešle u fazu 'uslužnih organizacija'. One nisu više u tolikoj mjeri zaokupljene stvaranjem bibliografskih zapisa, biltena prinova i sl., jer se mogu oslanjati na nacionalne i međunacionalne bibliografske institucije i mreže, već raspoloživim intelektualnim kapacitetima trude se osiguravati akademske informacijske usluge, opskrbu primarnim dokumentima i premošćivanje prepreka što stoje pred sveučilištima na putu u elektroničko doba /usp. Battin prema Lewis str. 338/.

Neosporno je da se nalazimo u razdoblju kada je nužno mijenjati tradicionalne strukture u sveučilišnim bibliotekama, prilagođavajući se utjecajima iz okruženja. Weiskel, npr. drži da postoje četiri izravna i nezaobilazna razloga takvim promjenama:

- mikroročunala i njihova današnja primjena omogućavaju studentima da ih koriste u laboratorijima, predavaonicama i bibliotekama;
- programske podrške koje su tako razvijene da raznim tipovima računala (micros, picos or hand-held computers) omogućavaju jednostavnu integraciju s većim sistemima; u tom kontekstu biblioteke - kao institucije postaju jedan od niza dostupnih čvorišta u informacijskoj mreži;
- nova organizacija nastave, koja zahtijeva od nastavnika i studenata da budu kompjutorski pismeni (1987. bilo je 80 milijuna korisnika on-line usluga), nalaže bibliotekama da osiguraju metode i tehnike za rukovanje značajnim sustavima, njihovim raznolikim pretraživanjima i sl. (video disk, npr.);
- dislociranost računala na raznim mjestima na sveučilištu (od predavaonica do dormitorija) pospješuje informiranost /usp. Weiskel, str. 553/, ali, valja dodati, ne utječe na društvenu dimenziju komunikacije među znanstvenicima i studentima, pa biblioteka i dalje zadržava mjesto 'srca sveučilišta'.

Imajući na umu svu množinu problema i pravovremeno prepoznavajući razvojne tokove, sveučilište mora biti odgovorno za razvoj bibliotečnih aktivnosti i svoj razvoj ne može planirati bez ugradnje ove komponente. U tom smislu, razvojna politika sveučilišta podrazumijevala bi integralno financijsko i tehnološko planiranje ukupne bibliotečne djelatnosti s posebnim naglaskom na:

- arhivske obaveze službi koje podupiru razvoj znanstvenih obavijesti (uključujući sve medije na kojima se bilježe),
- uvođenje visoke tehnologije s prirodnim posljedicama koje proizlaze iz brzog zastarijevanja,
- veličinu potrebnog kapitala koji treba ulagati u znanost i obrazovanje,
- integraciju usluga koje se nude preko knjižnih zbirki, centralnih memorija, mikroročunala i lokalnih mreža,
- osiguranje pristupa lokalnih znanstvenika vanjskim bazama znanja, bibliografskim mrežama i slično, uz prethodne proračune troškova,
- kulturnom životu akademske zajednice.

Drugi moment koji držimo važnim u planiranju razvoja sveučilišta i njegove bibliotečne infrastrukture jest problematika integracije bibliotečnih i ostalih informacijskih usluga s akademskim programima i prioritetima. Osiguranje odgovarajućeg (brzog, ekonomski učinkovitog te za korisnika relevantnog) pristupa akademskim resursima problem je koji s jedne strane dotiče pitanja obrade bibliotečne grade i informacija uz poštivanje međunarodnih i domaćih standarda te pitanje retrospektivnih bibliografskih konverzija. S druge strane javlja se i problem nestandardiziranih metoda i tehnika iz rane faze elektroničke obrade podataka, kad se nije posvećivala dostatna pažnja suradnji sa stručnjacima izvan uske zajednice informatičara, što nesumnjivo otežava korisnicima brz i jednostavan pristup do informacija, a bibliotekare opterećuje dodatnim postupcima konverzija.

Ne manje značenje, napose u razvijenim sredinama, pridaje se elektoničkom publiciranju unutar sveučilne zajednice, autorstvu odnosno vlasništvu nad pojedinim sustavima, posebno znalačkim, te istraživanjima na području razvoja informacijske tehnologije /usp. Battin, str. 174-175/.

Učinkovitost novih pristupa znanstvenim obavijestima i dokumentima ovisi nesumnjivo o kooperacijskim naporima sveučilišne zajednice u pravcu identificiranja i razvoja tehnika i metoda dolaženja do onoga što je korisnicima potrebno.

Jedan od 'mitova' koji se već desetljećima vezuje uz sveučilišne biblioteke da su one srce sveučilišta - ima dvije strane medalje: sveučilišna se biblioteka (ili, pak, sustav) tretira kao izolirana, autonomna sastavnica matične institucije (sveučilišta, fakulteta). S druge strane, od sveučilišnih se biblioteka sve više očekuje da osiguraju integrirane službe i usluge na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Tenzija koja nastaje kao posljedica ovakvih gledišta odnosno očekivanja, u smislu funkcionalne organizacije s jedne i organizacijske stvarnosti s druge strane, doprinosi percepciji sveučilišne biblioteke kao neefektivne i nemoćne institucije, koja ponekad nije u stanju povezati ni sve bibliotečne institucije na sveučilištu, a nekmoli učvrstiti veze izvan sveučilišta i odgovarati na zahtjeve koje joj postavlja suvremena organizacija znanosti i akademskog obrazovanja.

Nadovezujući se na ideju o jedinstvu ljudskoga znanja, Shera drži da sveučilište koje je posvećeno generiranju novih znanja, diseminaciji i prijenosu novoga i staroga znanja mora biti jedinstveno. Pojedine škole, koledži i razne institucije unutar sveučilišta ne mogu djelovati izolirano, moraju se pronaći kohezijske snage koje će ga ojačati i učiniti jednim od glavnih oslonaca razvoja društva.

Valja priznati da sveučilišne biblioteke, unatoč primjerima inovacija i promjena koje su se događale tokom povijesna razvoja, ipak jesu inertne institucije, često zaokupljene financijskim i organizacijskim pitanjima na štetu organizacije kvalitetnih službi i usluga za korisnike. Pa ipak, ako samo sveučilište preuzima odgovornost za stalno financiranje onih službi i usluga koje je, slijedeći izloženu logiku planiranja razvoja sveučilišta i bibliotečne infrastrukture, prihvatilo kao nužne i nezaobilazne za kvalitetni znanstveno-nastavni rad, onda bi i same sveučilišne biblioteke mogle i morale osmišljavati razvoj djelatnosti, uvažavajući promjene u okruženju i promptno na njih reagirati.

LITERATURA

1. **Aparac-Gazivoda**, Tatjana ; Vesna Turčin. Osvrti na sveučilišne bibliotečne sustave. II dio // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 31 (1988), 1-20.
2. **Battin**, Patricia. The library : Center of the restructured university // College and research libraries 45 (1984), 170-176.
3. **Dunlap**, Conny R. Organizational patterns in academic libraries, 1876-1976 // College and research libraries 37 (1976), 395-407.
4. **Guskin**, A. E. ; Stoffle, C. J.; Baruth, B. E. Library future shock : The microcomputer revolution and the new role of the library // College and research libraries 45 (1984), 177-183
5. **Jelušić**, Srećko. Bez biblioteka globalno je mišljenje nedostižno // Novi list 17-18. prosinac 1988, 7.
6. **Lewis**, David W. An organisational paradigm for effective academic library // College and research libraries 47 (1986), 337-353.
7. **Martell**, Charles, R. The client-centered academic library : An organisational model. Westport, Conn. : Greenwood, 1983.

8. **Moran**, Barbara B. *Academic Libraries : The changing knowledge centers of colleges and universities*. Washington, D.C.: Association for the Study of Higher Education, 1984. (ASHE-ERIC Report ; 8)
9. **Nitecki**, Joseph. Public interest and the theory of librarianship // *College and research libraries* 25 (1964), 269-278.
10. **Pesche**, Michael. Zur Lehrbuchversorgung and den Universitäts-, Hoch- und Fachschulbibliotheken // *Zentralblatt für Bibliothekswesen* 96 (1982), 243-250.
11. **Shera**, Jesse H. *Introduction to library science : Basic elements of library service*. Littleton, Colo.: Libraries Unlimited, 1976.
12. **Thompson**, James. *An Introduction to university library administration*. 3rd ed. London ; München : Bingley ; Saur, 1976.
13. **Weiskel**, Timothy C. Libraries as Life-systems : Information, entropy and evolution on campus // *College and research libraries* 47 (1986), 545-563.
14. **Wilson**, Louis R. ; Tauber, M. F. *The University library : The organisation, administration and functions of academic libraries*. 2nd ed. New York : Columbia University Press, 1956.